

DOBA PANNY ORLEÁNSKÉ • MICHAEL - DUCH NĚMECKÉHO NÁRODA

Rudolf Steiner

Impulzy přicházejí z duchovních světů

[...] Drazí přátelé, bylo dobře uváženo a navíc to ve spirituálním smyslu odpovídalo úkolům naší doby, že jsme především obrátili zrak k jevům ve vývoji lidstva, které nám ukazují, jak spirituální, duchovní impulzy - zejména ty, jež se pojí k mystériu Golgoty, k impulzu Krista - žijí ve vývoji lidstva, jak ve vývoji lidstva žily, i bez toho, aby lidé dokázali svým rozumem pochopit tuto podstatu Kristova impulzu. A odpovídalo povaze věci, jestliže jsme vedle jiných jevů poukázali konkrétně na události spojené s Pannou orleánskou, jejímž prostřednictvím tento Kristův impulz skrze svého sloužícího michaelského ducha v čase 15. století vyřešil jeden velký úkol ku prospěchu a ku pokroku lidstva.

Poukázat na tuto skutečnost bylo naprosto nutné zvláště z toho důvodu, že samozřejmě i pro naši dobu platí, že všechno, co má upravovat velké souvislosti, je pořádko a upravováno z duchovního světa, a že si musíme být vědomi, že síly a impulzy k tomu, co se má stát, přicházejí ze spirituálních světů.

V tomto ohledu tedy dnes platí totéž, co - můžeme-li to tak říci - platilo v čase Panny orleánské. Časy jsou ovšem různé. A to, co se určitým způsobem mohlo stát v čase Panny orleánské, se musí pro naši dobu a doby následující uskutečnit jiným způsobem, musí to probíhat jinak. Naše doba se totiž mezitím úplně změnila. Od 15., 16. století, před nimiž došlo k událostem spojeným s Pannou orleánskou, je lidstvo vedeno zcela jiným způsobem. A na tento rozdíl a tím zvláště na základní charakter naší doby bychom dnes poukázali poněkud blíže.

Nacházíme-li se svou duší ve stavu mezi usnutím a probuzením, jsme svou vlastní bytostí mimo své fyzické a éterné tělo. Spíme-li, žijeme ve svém astrálním těle a v Já. Musíme si zcela jasně představit, že tím, co vlastně jsme, se pak nacházíme mimo tělo. Od svého těla - protože mezi narozením a smrtí jsme neobyčejně pevně vázáni na tělo - nejsme prostorově zprvu příliš vzdáleni; naše duševnost je, lze říci, rozprostřena v našem okolí, ovšem ve všem, co představuje osobitost našeho okolí.

Proměny doby, její mechanizace

Ujasněme si teď, jak se naše okolí právě v minulých staletích, od 15., 16. století, změnilo, přinejmenším pro naprosto převažující počet lidí, kteří v osudech současné doby připadají v úvahu. Stačí si představit, co ze současných strojů a mechanismů existovalo v době, kdy působila Panna orleánská. Můžeme skutečně říci, že od té doby se Země z hlediska mechaniky dokonale proměnila, neboť všechno, co zažíváme v podobě strojů, přišlo teprve později. Ti z vás, kdo někdy pozorně jeli v noci ve spacím voze, možná zaznamenali zvláštní zkušenost - zkušenost, že při probuzení (člověk se při takové příležitosti může probouzet opravdu velmi často) ještě doznívá rachot, který se děje kolem dokola v mašinérii vlaku, a že jaksi ve snovém probuzení lze zaslechnout něco z tohoto skřípotu a pískotu vlaku či parníku, v němž se člověk nachází, když se probouzí. Je to dáno tím, že naše duše vlastně není v těle, nýbrž v jeho okolí a vžívá se do těchto mechanismů.

Do soukolí naší doby jsme ovšem vtaženi nejen při tak mimořádných příležitostech, ale můžeme říci, že strojový život v dnešní době zasahuje i venkov a my jsme v podstatě vždy vtaženi do strojového života doby. Naše duše se ve spícím stavu otevírá veškerým mechanismům. Takovéto mechanismy jsme však sestrojili. Mechanismus, který jsme sestrojili, je ovšem něco úplně jiného než vnější příroda, kterou vytvořili elementární duchové.

Venku, jsme-li například v lese, kde všechno vytvořili přírodní duchové, jsme v docela jiném prostředí, než když jsme v prostředí mechanismů, které jsme sestrojili. Co totiž děláme, když to, co vezmeme v přírodě, v našem životě mechanicky pospojujeme za vzniku strojů a přístrojů? Nejenže při tom spojujeme části hmoty, ale my tím pokaždé dáváme příležitost k tomu, aby se se strojem spojil ahrimansko-démonický služebník. U každého stroje, u každého mechanismu, u všeho, co v tomto ohledu patří k životu dnešní kultury, uskutečňujeme to, že vytváříme působíště démonických elementárních duchů, služebníků patřících k ahrimanským bytostem. A tím, že žijeme v okolí těchto strojů, žijeme pak s těmito démonicko-ahrimanskými elementárními duchy. Pronikáme se jimi; pronikáme se nejen skřípotem a klapotem mechanismů, ale i tím, co má v sobě v nejeminentnějším smyslu něco ničivého pro našeho ducha a pro naši duši.

Výslovné upozorňuji - a nejednou jsem to při podobných příležitostech již uvedl - že to, co říkám, nemá být kritika naší ahrimanské epochy. Musí tomu totiž být tak, že sem odevšad necháme proudit demony a obklopíme se jimi. Je to součást vývoje lidstva. A jelikož ji prostě musíme uznat jako nutnost, nebudeme - rozumíme-li skutečnému impulzu duchovní vědy - pět chválu na ty, kteří říkají: Je tedy třeba co nejvíce se chránit před demony a uprchnout před touto kulturou, je třeba vybudovat si kolonii někde o samotě, abychom neměli nic do činění s těmito démonicko-ahrimanskými elementárními duchy. - To nikdy nebyla struna, na niž bych ve svých výkladech hrál; vždycky jsem říkal, že je třeba plně přijmout to, co nám přináší vývojová nutnost, a nenechat se tím svést k úniku před světem.

Musíme však věnovat pozornost a porozumět skutečnosti, že naše epocha je předurčena k tomu, abychom své okolí stále více prostupovali démonickými bytostmi, že máme stále více do činění s mechanizací naší kultury.

Panna orleánska a římská Egeria

Taková epocha vyžaduje něco úplně jiného, než co prožívala epocha, v níž byla ke svému působení povolána Panna orleánská. Epocha Panny orleánské, abych tak řekl, vyžadovala, aby z těch nejjemnějších, nejsubtilnějších sil lidské duše byl zrozen impulz, z něž měla Panna orleánská působit - z těch nejjemnějších sil duše. Jen uvažme: Byla to pasačka, obklopena tedy nejprostší, nejidyltější přírodou. Záhy začala mít vidění, takže v imaginacích, jež jí byly dány, měla nejbezprostřednější spojení s duchovním světem. Ze svého nitra měla vytvářet, měla nechávat vyvěrat vše, co mělo být základem jejího působení. A nejen to: musely být vytvořeny zcela zvláštní okolnosti, aby jí prostřednictvím těch nejjemnějších sil, jaké lidská duše má, bylo do duše, do nejintimnějšího nitra vtisknuto její poslání.

Víme, že ve světě se vše děje cyklicky a věci se odehrávají tak, že důležité události nastávají podle určitých cyklů. Vezmeme-li si rok narození Panny orleánské, 1412, můžeme si položit určitou otázku. Můžeme říci: Rok narození Panny orleánské viděl samozřejmě Slunce na určitém - astronomickém - místě, kde zakrývalo jedno ze souhvězdí zvěrokruhu. Uplyne důležitý časový úsek, kdy se Slunce posune od takového souhvězdí k dalšímu. Když projde dokola celým zvěrokruhem, projde dvanácti souhvězdími; uplyne ovšem důležité období trvající asi 2160 let, než Slunce přejde od jednoho souhvězdí zvěrokruhu k druhému, tedy než se posune o jedno souhvězdí. Jestliže se tedy od narození Panny orleánské vrátíme zpět zhruba o 2160 let, dostaneme se k založení Říma.

Když chtěli lidé v době založení Říma získat pokyny k důležitým záležitostem právě zakládaného Říma, vydali se k nymfě Egerii; tady mohli od věštkyně obdržet pokyny. To ovšem bylo, jak jsem řekl, o jeden sluneční cyklus zpátky. Tak se časy obnovují a vše je založeno na cyklických dějích. Jestliže si tedy představíme, že Slunce stálo v době založení Říma v určitém bodu v souhvězdí Berana a potom postupovalo k Rybám, až urazilo dvanáctinu zvěrokruhu, dostaneme se v průběhu cyklu, který musí nutně uplynout ve vývoji lidstva, od nymfy Egerie k inspirovanému činu Panny orleánské. Ve starém Římě však máme co do činění s pohanskou inspirací, s pohanskými činy. Představíme-li si, že by totéž věšectví, které působilo v době založení Říma, mělo působit v křesťanské epoše a že by mělo působit z nitra ven prostřednictvím těch nejjemnějších lidských sil, co by se pak muselo stát? Dovedete si představit, že by se muselo stát něco, co opět souvisí s těmi nejintimnějšími, nejjemnějšími silami křesťanství.

Spojení s duchovním světem o vánočních nocích

Nuže, většina z vás si vzpomene, že jsem již vícekrát rozebíral, jak je rok ve svém průběhu různý s ohledem na síly, jejichž prostřednictvím je člověk spojen s duchovními světy. V létě, v čase svátého Jana, kdy mají sluneční paprsky největší vnější sílu, může člověk pomocí vnější extáze - jak tomu bylo ve starých keltských mystériích - dospět k nějakému podobně extatickému vzestupu do duchovního světa. Naopak když jsou dny nejkratší, sluneční paprsky mají nejnepatrnější vnější sílu a zimní noci jsou nejtemnější, tedy okolo Vánoc, tehdy je dána možnost proniknout v intimním duševním životě k duchovním světům.

Proto ti, kdo něco věděli o tomto ročním cyklu, vždy právem tvrdili, že je-li k tomu člověk nadán, může ve dnech od 21., 23. prosince zhruba do 6. ledna - v těchto dnech a zvláště v těchto nocích - prožívat nejdůvěrnější spojení s duchovními světy. Existují legendy (četli jsme si tu norskou legendu o Olavu Aastesonovi), jež ukazují, že lidé měli v těchto dnech tu nejhlubší inspiraci. To opět souvisí se skutečností, že se v této době oslavují Vánoce, zrození Ducha, jenž prošel mystériem Golgoty a je spjat s nejmystickějšími silami lidského duševního vývoje.

Jestliže tedy měla být o jeden sluneční cyklus, tedy o 2160 let později, opět vzkříšena inspirace starého pohanského Říma, musela se vydat cestou toho naprosto nejdětějšího v člověku. To znamená, že duše Panny orleánské musela být uchválena tam, kde jsou duše uchvacovány nejhlouběji, kde jsou vůči všemu pozemskému nejslabší a kde Kristův impuls dosud není omezen pozemskými dojmy, protože duše se pozemskosti dosud nezmocnily, a on tak může vniknout do samotné duševnosti. Bylo by tedy nejpříznivější dobou, kdyby byla Panna orleánská bezprostředně před narozením, dříve než se poprvé nadechla, prožila ještě čas oněch třinácti nocí v těle matky. A to také učinila! Neboť se narodila 6. ledna.

Zde vidíme, jak působí hlubší síly, které z duchovních světů vnikají do našeho fyzického světa, jak si hledají cesty - ty nejtajuplnější cesty. Pro toho, kdo vidí do takovýchto souvislostí, nemůže být nic úžasnějšího a vysvětlitelnějšího duchovní vědou, než že se Panna orleánská poprvé fyzicky nadechne okolo vánoční doby, 6. ledna, tedy po uplynutí vánoční doby, kterou prožila ještě před vstupem na fyzickou pláň.

Úkol Panny orleánské: porazit luciferské síly

Vidíme, že ta, jež v devatenácti letech prošla smrtí, byla oslovena tam, kde spočívají nejjemnější, nejmystickější síly člověka, a že tu pohlížíme do doby, kdy bylo nutné, aby si božsky-duchovní síly hledaly cestu přes nejmystickější intimity lidské duše. Byla to ovšem poslední doba, kdy se něco takového mělo dít. Byla to doba, v níž byla Evropa pořádána Kristovým impulzem, jak jsem posledně naznačil, a v níž se to dělo oním úžasným způsobem právě skrze Pannu orleánskou. Časy se však změnily. Dnes už není doba vhodná k tomu, aby božsky-duchovní síly přistupovaly k lidské duši tak intimním způsobem.

Co bylo vlastně úkolem Panny orleánské, podíváme-li se na jeden průvodní jev, na průvodní jev celého jejího života? Z nitra se jí zmocnily síly božsky-duchovního světa. Tím, s čím se tyto síly v duši setkaly, byly luciferské síly. Tyto luciferské síly byly v tehdejší době mocné a silné. Díky tomu, co si v sobě Panna orleánská nesla, se stala vítězkou nad luciferskými silami. Stala se vítězkou nad luciferskými silami zcela zjevně pro každého, kdo chce vidět.

Věnovali jsme se jejímu podivuhodnému narození a viděli jsme, že ve dnech předcházejících Epifanii, tedy takzvanému zjevení Kristovu, prošla v jistém ohledu nevědomou iniciací. Můžeme však poukázat také na její smrt, která nastala v důsledku spojení všech luciferských sil jejích nepřátel, jež pak tuto smrt přivodily. Její neštěstí v jedné bitvě bylo způsobeno závidlivostí lidí, kteří měli tuto bitvu vést jako oficiální vůdci. Pak se však otevřelo vše, co jí závidělo zjevení duchovních sil a duchovních mocností, jaká se skrze ni projevovala.

Byl s ní veden soudní proces. Spisy z tohoto procesu existují a každý - není-li tak zabeďněný jako Anatole France - může z jejich studia vidět, že Panna orleánská vystupovala z fyzického světa stejně úžasným způsobem, jakým do něj za oněch třinácti nocí vstupovala. V soudních spisech totiž stojí (a lze to tedy historicky doložit) její výrok, že sice zemře, avšak Angličané utrpí po její smrti mnohem větší porážku, než jakou utrpěli předtím, a dojde k tomu během příštích sedmi let. - Chápeme-li to v

náležitým spirituálním smyslu, pak to neznamená nic jiného, než že duše Panny orleánské, když procházela branou smrti, dala najevo svou ochotu spolupracovat na dalším utváření událostí i po své smrti, tedy podílet se na něm v každé formě svého bytí. A to také udělala! To, co mají duchovní síly za úkol vykonat, se děje, ať se vnější poměry utvářejí jakkoli. Způsobit fyzickou smrt, tedy provést takřikajíc ten nejsilnější útok, to protivníci Johanky z Arku sice mohli udělat, zabránit jí v jejím poslání však nemohli.

Ahrimanské síly dnešní doby

Tak jemným způsobem, jakým působily síly Johanky z Arku, však mohly tyto síly působit jen v její době. Ve všem, co učinila, proti sobě měla luciferské síly. I my v naší době máme co dělat s protivnickými silami, především ale se silami ahrimanskými, které se vzedmuly v důsledku materialistické epochy a které se projevují ve vnější podobě celé naší epochy, podíváme-li se na mechanismy, na mechanizaci naší epochy a uvážíme-li, že výrobou těchto mechanismů poskytujeme v podstatě příbytek démonům a obklopujeme se celým ahrimansko- -démonickým světem. I na jiných věcech však vidíme, že se v naší době všude činí ahrimanské síly. Podíváme-li se například o nějakou tu řádku let nazpět a poněkud blíže si povšimneme skrytých hlubin našeho pozemského bytí, uvidíme, že v něm všude působí ahrimanské síly; nejen ty, které jsou stejného druhu jako démoni, jež vyrábíme ve strojích, ale do našeho pozemského bytí zasahují i ostatní ahrimanské síly.

A okultista musí vyslovit to, co jsem před tím či oním kruhem našich přátel již nejednou vyslovil, totiž že ony bolestně smutné události, které se teď odehrávají v Evropě a ve velké části světa, se už dávno připravovaly, že v astrálním světě byla tato válka takřikajíc už dávno přítomná, jen byla zdržována opět něčím astrálním, totiž strachem, který všichni lidé měli. Strach je astrální prvek; ten dokázal válku zdržovat, dokonce jí zabránit - dokázal způsobit, že k ní tak dlouho nedocházelo. Neboť strach byl všudypřítomný! Strach je vůbec něco, co strašlivým způsobem běsní v hlubinách duší této epochy. Potom však přišla doba, která navenek vbrzku naznačila něco, o čem se často mluví, mluví-li se o východiscích této války. Nicméně tato vnější stránka není tou nejdůležitější, je to jen symbol. Došlo k zavraždění - už jsem to zde jednou rozebíral - rakouského arcivévody a tehdy se ukázala ona již jedenkrát zmiňovaná otřesná událost. Něco takového jsem nikdy dříve nepoznal - ani přímou cestou, ani prostřednictvím jiných okultistů.

Víme, co prožívá duše, projde-li smrtí. Na této duši, která tenkrát prošla smrtí, se zřetelně ukázalo, jak se kolem ní jako kolem středového bodu začal seskupovat všechen strach, a tu v ní máme před sebou něco na způsob kosmické moci. Víme ovšem, že něco, co má na fyzické pláni zcela určitý charakter, má v duchovním světě charakter opačný. Tak tomu bylo i ve zmíněném případě: co nejprve válku rozptylovalo, působilo nyní opačně, a sice tak, že podněcovalo, rozněcovalo.

Vidíme tedy, že jistá metamorfóza strachu, tedy ahrimanských prvků, se vmísila do všeho, co nakonec přece jen vyvolalo bolestně smutné události naší doby. Ahrimanské vlivy totiž v naší době působí veskrze všude. Nemůžeme se tomu vzpírat, nemůžeme to kritizovat, neměli bychom se před tím chtít chránit, nýbrž měli bychom to považovat za nutnost naší doby, za něco, co tu v naší době být musí. Je pouze otázkou, jak se k tomu náležitě postavit. Jak najít to, co nám řekne, jak se máme chovat právě v naší epoše, chceme-li božsky-duchovním silám a mocnostem umožnit vstup do našeho jednání.

Michael - vůdčí duch současné epochy

Zde musím poukázat na jednu událost duchovního světa, ke které došlo před několika desítkami let. Mnohokrát jsem se o ní v nejrůznějších souvislostech zmiňoval; jde o událost, jež se stala za kulisami našeho bytí, v duchovním světě, zhruba v listopadu roku 1879. Víme, že od epochy k epoše je tu, lze říci, jiný regent pozemského bytí; jeden regent vždy vystřídá druhého. Do roku 1879 působil z duchovních světů duch, jehož nazýváme Gabriel, abychom měli nějaké jméno. Od roku 1879 to byl duch, jehož nazýváme Michael. On je duchem, jenž řídí dobové události naší doby; a ten, kdo dokáže

vědomě pohlížet do duchovních světů, vnímá Michaela jako vlastního řídicího, vedoucího ducha naší doby.

V jistém ohledu je Michael nejsilnějším ze vzájemně se ustavičně střídajících vůdčích duchů dob. Je z nich, jak jsem řekl, v jistém ohledu nejsilnějším. Ti ostatní působili především duchovně, v duchovních oblastech. Michael má sílu protlačit ducha až do fyzického světa. Ještě než se přiblížilo mystérium Golgoty, právě tento duch takřkajíc předešel Krista, sestoupil k Zemi a ujal se tenkrát - asi na čtyři až pět staletí - vedení Země. V naší době je opět vůdčím duchem Země. Mohli bychom použít tento příměr: Čím je zlato mezi kovy, tím je Michael mezi duchy patřícími k hierarchii archandělů. Podobně jako všechny ostatní kovy působí především na éterné tělo, avšak zlato zároveň působí jako lék na fyzické tělo, působí všichni ostatní vůdčí duchové v duši, kdežto Michael je tím, kdo může zároveň působit na fyzický rozum, na fyzický rozmysl. Jakmile začala jeho epocha, lze působit z ducha na fyzický rozum, fyzický rozmysl.

Jelikož v 15. století nebyl vlastním vedoucím duchem, musel si u Panny orleánské hledat cestu bez lidského rozumu, bez lidského chápání, bez lidské schopnosti představování - cestu v jistém ohledu zcela niternou, vedoucí přes ty nejintimnější lidské duševní síly. Kristus působil na Pannu orleánskou skrze svého michaelského ducha, působit však mohl spíše přes všechno ostatní než přes síly rozumu a rozmyslu.

Dnes jsou zde i luciferští duchové, kteří člověka napadají především zevnitř. Chtějí vytvářet všechny možné vášně, nikoli však omyl rozumu, omyl rozmyslu, s nímž se v naší dnešní epoše musíme tolik potýkat. Je tedy třeba říci: Čeho chceme dosáhnout v oblasti ducha, toho musíme dosáhnout přiměřeně silám, jež jsou vlastní Michaelovi, vůdčímu duchu epochy. A s Michaelem je úzce spjato to, co se snažíme pochopit, snažíme-li se pochopit jeho zjev, jak jsme to činili v posledních dnech, a snažíme-li se pochopit to, co nazýváme duchem německého národa. Dvěma silám - Michaelovi a duchu německého národa - jež jsou veskrze v souladu, je totiž dán úkol vyjádřit právě v naší době Kristův impulz podle charakteru odpovídajícímu této epoše.

Nutnost spiritualizace lidské kultury v dnešní době

Neboť tato epocha se nemůže jaksí domnívat, že tatáž intimní podoba působení, která byla správná pro 15. století, by mohla být správná ještě i poté, co začalo páté poatlantské údobí. V naší epoše se jedná o to, abychom především pochopili nutnost připoutání k Ahrimanovi, ke všemu ahrimanskému, co sami vytváříme ve svých mechanismech, a nutnost správného poznání těchto souvislostí; jinak totiž žijeme ve strachu z mnohého, co v naší epoše existuje.

Vyvstává tudíž otázka: Čím klademe tomuto ahrimanství odpor v naší epoše, tak jako byl kladen odpor luciferství v epoše Panny orleánské? Ahrimanství klademe odpor tím, že se ubíráme právě onou cestou, kterou v našem duchovně-vědeckém proudu ustavičně zdůrazňujeme: cestou spiritualizace lidské kultury, lidské schopnosti vytvářet si pojmy a představy. Proto jsme znovu a znovu zdůrazňovali: Existuje možnost, abychom všechno, co nám přináší duchovní věda, byť je to zprvu a většinou dáno z duchovního světa, skutečně bezezbytku pochopili rozumem, rozmyslem, přiděleným od 16. století dnešnímu lidstvu. A řekneme-li, že to nechápeme, je tomu tak pouze proto, že nasloucháme předsudkům, jichž se nám dostává z běžného materialismu doby.

Kdo ustavičně nenaslouchá tomu, co zčásti hlasitě, zčásti však tím nejjemnějším tichým šepotem vychází z materialismu naší doby, nýbrž se striktně pokouší všímat si, co spočívá v silách našeho rozumění, tomu se jednoho dne vše, co vytváří duchovní věda, ukáže jako něco naprosto pochopitelného, jako něco, co lze chápat stejně, jako lze chápat kteroukoli událost vnějšího světa. Avšak tu největší sílu, kterou potřebujeme, abychom dokázali klást odpor ahrimanským silám, si vytvoříme jen tak, že k duchu nebudeme přistupovat pouze prostřednictvím těch nejintimnějších sil zjevení a víry, jako v případě Panny orleánské, ale že se pokusíme soustředit svou sílu rozumění co nejintenzivněji na to, co přichází z duchovní vědy. Učiníme-li tak, přijde hodina, okamžik, kdy si musíme říci: To, co před nás předstupuje z duchovní vědy, je jediné rozumné a zároveň představuje něco, co činí svět kolem nás pochopitelným a jasným. A jestliže budeme takto uchváteni, pak nás to, co nám dává duch v naší době, uchvátí takovým způsobem, že budeme opravdu dostatečně silní vůči ahrimanským silám.

Povaha jako Panna Orleánská, přenesená do dnešní doby, by nic nezmohla. Byla by zajímavou osobností, mohla by prorocky i jinak předkládat úžasná zjevení; zatímco se však takto intimní, prorocky založená povaha dokáže účinně vypořádat s luciferskými silami, musí dnes člověk klást odpor ahrimanským silám; musí vůči nim zesílit do té míry, jak to přísluší epoše Michaelově. Epoše Michaelově totiž přísluší sluneční působení, které do sebe pojímáme spiritualizací sil, jimiž disponujeme od probuzení do usnutí: sil našeho rozumu, našeho chápání, našeho rozumění. Tyto síly chápání a rozumění se v naší duši proměňují, jen když máme dostatek trpělivosti. Proměňují se tak, že z toho, co se nám odhaluje v duchovní vědě, vyvěrá jistota: Vše, co zde chápeme, je bezprostředním výrazem myšlenek duchovního světa. Dnes se tedy nemůžeme před světem prostoupeným ahrimanskými silami uchýlovat do ústraní, nýbrž je nutné, abychom se do tohoto světa postavili, zároveň však abychom se posílili vůči těmto ahrimanským silám.

Poslání německého národa ve vztahu k Michaelovi

Záleží pak na tom, abychom našli cestu, jak pomocí téhož chápání, jímž chápeme vnější svět, chápali i svět duchovní. O této cestě jsme se právě v těchto dnech zmínili jako o vnitřně spjaté s celým posláním německého národa, zvláště pak s jeho posláním od konce 18. a začátku 19. století. V předchozích staletích se však toto poslání připravovalo. Je zvláštností německého ducha, že vše, co působil ve svých básnících, umělcích a filosofech, je úzce spjato se spirituálním životem. Skutečně tu jde o to, abychom bez sympatie a antipatie pohlédli směle do tváře skutečností, jak se připravovaly, jak se krok za krokem utvářely. My sami jsme mohli zažít, že jednoho dne bylo nezbytné zdůraznit prostě tuto nutnost - nutnost působit v kontinuálním pokroku duchovního života. Proč?

Pokusme se podívat na theosofické hnutí, s nímž jsme navenek byli nějaký čas spojeni, na německé theosofické hnutí. Pokusme se vytvořit si most mezi tím, co jinak představuje anglický duchovní život až po filosofii, a tím, čím je anglická theosofie: navenek tu stojí vedle sebe jako dva vedle sebe ubíhající proudy a most mezi nimi je něco, co lze vytvořit také jen zcela vnějším způsobem.

Zkuste se naopak podívat na německý duchovní život, jak se připravoval prostřednictvím německých mystiků v postavách Mistra Eckharta a Johannese Taulera a poté se dále rozvíjel v Jakobu Bohmovi a Angelu Silesiovi, jak v Lessingovi vedl k uznání myšlenky opakovaných pozemských životů a jak v Goethově *Faustovi* představuje přímo glorifikaci vzestupu do duchovních světů - a budete mít přímou cestu z vnějších světů do duchovního světa. A když si pak vezmete to, co od Goethovy *Pohádky o zeleném hadu a krásné lilii* vedlo až k dramatizaci základních sil zasvěcení, a oba proudy si dáte k sobě, budete v tom mít vnitřní souvislost.

Existuje vnitřní souvislost mezi tím, co se nakonec objevuje jako duchovní věda, a duchovním životem, o němž se zcela exoterně usiluje ve fyzickém světě. O duchovní život, který je rozvíjen mimo duchovní vědu, se totiž samozřejmě usiluje pomocí sil mozku, nicméně tento duchovní život nutí člověka dospět k tomu, co se nachází mimo tělo. Lze to říci takto: Je posláním německého národa, že naprosto nemůže jinak, než tím, oč usiluje, nakonec dospět ke spirituálnímu životu. To však, řečeno spirituálně, neznamená nic jiného, než že německý národ je povolán vnitřně se spojit s tím, co vstupuje do světa prostřednictvím Michaelova vedení. Tohoto spojení člověk nedosáhne pasivním, jaksi fatalistickým odevzdáním se osudovým mocnostem, nýbrž poznáním toho, co je úkolem doby.

Působení germánské duševnosti

To, co zde chci vyjádřit, se ukázalo nejen vnitřně ve vývoji německé mystiky, ale i navenek v podobě německého života ve spojení s životem evropským. V první ze dvou posledních veřejných přednášek, nazvaných „Germánská duše a německý duch“, jsem rozebíral, jak germánská duševnost vplynula v předsunutých hlídkách germánských národů - prostřednictvím Gótů, Langobardů a Vandalů - do národů Západu a Jihu a jak zde byla obětována na oltáři lidstva.

To se však později opakovalo, jen méně nápadně. Podívejme se na nejzazší východ Rakouska, na takzvané sedmihradské Sasy. Vystěhovali se od Rýna, kde se nachází Sedmihoří, což lze i vnějším způsobem doložit. Pozvolna pak ztráceli svou osobitost. Jejich duševní substance se odevzdala, aby

vplynula do jiného národního živlu, a jednou z nich zbude sotva co jiného než zbytky řeči; jako národní substance však vplynuly [do tamního národa]. Pojdme pak dále na jih, do Banátu: Jsou tu Švábové, kteří se sem přistěhovali, a přes ně se rozlévá maďarský živel. Stejně tak je tomu v oblastech uherské hornatiny, Karpat. Všechna tato přistěhovalá etnika dnes navenek téměř zmizela, nicméně v národech, které tam dnes jsou, všude žijí a pak se někdy jako sraženina ukáží, jako například v tom nádherném jazykovém ostrůvku kočevských Němců v Kraňsku. Ale i jinde.

Vidíme - mohli bychom to sledovat ještě mnohem dál - jak je tato germánská duševnost vysílána do světa a jak působí. Děje se tak z vnitřní nutnosti. Dělo se tak i v dřívějších epochách, zvláště pak v epoše Gabrielově. A v epoše Gabrielově se to dělo způsobem, kdy větší roli hrála, abych tak řekl, krev, krev a míšení krve a všechno, co souvisí spíše s vnějšími poměry života, přesto však není vnějším způsobem uchopitelné, ale uskutečňuje se opět intimněji.

Nyní ovšem nastala epocha Michaelova - epocha, v níž je třeba pochopit, že v důsledku celého vývoje duchovního života se německý duch může postavit do Michaelovy sluneční síly. To je třeba pochopit - což je však možné jen díky uznání spirituální vědy, kdy lidé pomocí výkladů spirituální, duchovní vědy postupně získají ponětí a povědomí o působnosti a reálnosti duchovních sil. Aby tak postupně pochopili, jak nesmyslné je, řekne-li někdo: Žádné duchovní síly neexistují, nemohu je uznat, a je-li zde železná tyč tvaru podkovy, pak je to zkrátka kus železa a nic jiného než železo nevidím.

Jenže v tom železe může být magnetismus! V celém vnějším světě se tak skrývá - podobně jako magnetismus [v železe] - ještě něco jiného. K uznání skrytého působení se lidé dopracují, otevrou-li se tomu, co ukazuje osobitá podoba věcí. V Michaelově epoše tak získají duchovní síly, které jsou nutné, mají-li odolat ahrimanským mocnostem tam, kde je naším úkolem odolat jim. V podstatě je totiž všechno, co nám dává studium duchovní vědy, jen přípravou. Jednoho dne ze studia duchovní vědy vzejde probuzení duše, díky němuž bude tato duše vědět: Žije v tobě duchovní svět, od Kristova impulsu přes Michaela až k duchu národa, jenž působí to, co má být způsobeno.

Význam duchovní vědy v michaelské epoše

Řekl jsem, že epocha Panny orleánské byla způsobila proniknout k těm nejslabším, fyzicky nejslabším silám člověka. Naše epocha musí pronikat k nejsilnějším silám člověka, musí se chopit vůle tam, kde má tato vůle nejmenší sklon skutečně rozvíjet své síly. Vidíme to znovu a znovu: Pro člověka je nejtěžší rozvíjet vůli tam, kde na tom záleží: vnitřně oživovat síly, jež jsou našimi pozemskými silami, našimi silami představování. Vynakládat vůli navenek je pro něj ještě poměrně snadné. Mají-li však být myšlenky vedeny tak, aby pojaly duchovní svět, k tomu je nutná jiná vůle. A právě na tuto silnou vůli musí apelovat duchovní věda jako taková; tato vůle zde musí být, má-li duchovní věda v naší michaelské epoše skutečně vést k tomu, k čemu vést musí. Nejsme totiž povoláni k tomu, abychom mluvili o mechaničnosti naší epochy a poukazovali na to, že se tato mechaničnost zmocnila lidí; nýbrž jsme povoláni k něčemu jinému. [...]

Možná právě tam, kde byl rozum v utváření mechanicko-démonických poměrů nejsilnější, je zároveň místo vhodné k přemožení těchto mechanicko-démonických sil prostřednictvím zvláštního spirituálního poslání. Tu však může Němec snadno narazit na neporozumění, jestliže v souvislosti s průběhem svého duchovního života rozumí tomu, že jeho úkolem není zastavit se u pouhého mechanismu (i když mu v dnešní době koná velké služby při plnění válečných úkolů), nezůstat stát u pouhých mechanismů, protože jinak by pouze vytvářel demony, ale že má v nitru intenzivně rozvíjet síly, které se těmto démonům dokáží směle postavit.

K tomu však musí lidé stát v duchovním světě nikoli slepě, nýbrž vedeni přesvědčením. Poznáme-li, že se pro veškerou budoucnost obklopujeme světem démonů, pravým peklem, konstruuje-li jeden stroj za druhým, pak sice můžeme porozumět lidem, kteří vycházejí z materialistického ducha naší doby a stále znovu říkají, že přírodovědecko-materialistická epocha nás přivedla na nejvyšší úroveň, které lidstvo doposud dosáhlo - můžeme tomu sice porozumět, neboť pro dnešního materiálně myslícího člověka se to tak patří, měli bychom však vědět, že prostřednictvím strojů uvádíme do lidstva samé demony. A navíc je nutné vědět, jak lze proti těmto démonům rozvinout náležitý odpor. Správný poměr k duchovnímu světu zaujmeme jen tím, že poznáme tyto ahrimansko-démonické síly a

vědomě víme, že tu jsou. Škodlivé mocnosti jsou totiž škodlivé jen proto, že vůči nim setrváváme v nevědomosti, že o nich nic nevíme. Chtěl bych to vysvětlit pomocí přirovnání.

Víte, že za nějaký čas - doufejme, podaří-li se mnohé, co se zatím nezdařilo - budeme mít v Dornachu u Basileje stavbu, kde budeme moci v odpovídajícím prostředí pěstovat naše duchovní hnutí. V provedení této stavby ovšem nejde o to, abychom jakkoli utíkali před nutnostmi doby, ale abychom ji provedli zcela podle nutností dneška. Například jsme museli vytvořit osvětlení z těch nejahrimanštějších sil současnosti, tedy elektrické osvětlení, elektrické vytápění atd.

Podstatné ovšem je, aby bylo to, co zde hraje roli, zneškodněno pomocní samotné architektonické formy. Kdyby člověk jednou později vstoupil do této stavby, měl by kolem sebe všechno, co s sebou nese současná ahrimanská kultura. Není však důležité, že to tu je, ale že si toho lidé nevšímají. Oni by si toho totiž všimati měli. Abychom této věci dosáhli, našli jsme množství přátel, kteří v oddělené vedlejší stavbě pracují tak, aby jí dali zvláštní formu, v níž budou ahrimansko- -démonické síly spoutány.

Každému, kdo k této stavbě přijde, i všem, kdo do ní vstoupí, tím vyvstane ve vědomí, že tu vládou ahrimanské síly. Jakmile to však člověk ví, přestávají být škodlivé. Jde totiž o to, aby síly, které člověku působí újmu, této možnosti pozbyly, jestliže k místům, kde působí, přistupujeme pozorně, jestliže ke stroji nepřistupujeme bezmyšlenkovitě a neříkáme si: Inu, stroj - nýbrž: Stroj je místem působení démonicko-ahrimanské bytosti.

Stavíme-li se do světa takovým způsobem, že máme v duši vědomost, pak se správně stavíme do michaelské epochy. To však znamená, že se uvádíme do takového poměru k duchovnímu světu, aby v nás také mohl působit Michael - Michael se vším, co představuje jeho současné poslání, jež jsme charakterizovali. Vždy se jedná o to, že dnes můžeme uprostřed mechanismů, které lidé nevědomě budují, zaujmout buďto bezmyšlenkovitý postoj, anebo je můžeme prohlédnout. Prohlédneme-li je, uvědomíme-li si, že v nich vládou démo- nicko-elementární síly, pak také najdeme cestu k duchovně pravým, správným inspiracím. A ty jsou spojeny právě s oním duchem, jenž se má k ostatním duchům ve vedení lidstva tak, jak se má zlato ke kovům: s Michaelem.

Dnes jsem se tedy pokusil objasnit, že při hledání božsky-duchovních sil, jež mají působit ke spáse pozemského lidstva, má naše epocha jiný úkol, než byl ten, který příslušel lidským duším žijícím v epoše Panny orleánské. Tenkrát šlo mnohem spíše o potlačení všeho rozumového. Dnes jde naopak o to, abychom vše rozumové kultivovali a pozvedali až k jasnozření, neboť to až k jasnozření kultivovat lze. Budou-li zde lidé takto kultivující svou duši, ze soumravné doby, jíž nyní procházíme, se rozvine to, co se rozvinout má. Vždyť vše, co se navenek rozvíjí na fyzické pláni, může být jen šatem toho, co má pro pozemské lidstvo duchovně vzejít z dnešní doby.

GA 157, Berlín 19. ledna 1915